

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

Кафедра теорії держави та права

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ЮРИДИЧНА ДЕОНТОЛОГІЯ»**

Для підготовки фахівців у галузі знань «Право» (0304)
за спеціальністю «Правознавство» 6.030401, ступеня вищої освіти (бакалавр)

Автори:

Мінченко О.В. – доцент кафедри теорії держави та права, кандидат юридичних наук, доцент;

Свиридюк Н.Л. – доцент кафедри теорії держави та права, кандидат юридичних наук, доцент;

Старицька О.О. – старший викладач кафедри теорії держави та права, кандидат юридичних наук.

Затверджено
на засіданні кафедри
теорії держави та права
протокол № 11 від 18. 12. 2014

ЗМІСТ

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	3
2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	5
3. РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	7
3.1 СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН)	7
3.2 ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ	8
3.3 САМОСТІЙНА РОБОТА	15
3.3.1. ОРІЄНТОВАНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ТЕСТОВОГО КОНТРОЛЮ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	23
3.4 ОРІЄНТОВАНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ	26
3.5 ПЕРЕЛІК НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	29
4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ (знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей) курсантів, слухачів, студентів	40

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою викладання навчальної дисципліни “Юридична деонтологія” є ознайомлення навчального контингенту з основними вимогами, що ставляться до представників юридичної професії, з нормативною базою, що складає основу їхньої діяльності, формування у них системи знань щодо особливостей функціонування системи юридичної освіти та значення моральних стандартів у забезпеченні високого рівня ефективності правової роботи.

Основними завданнями вивчення дисципліни “Юридична деонтологія” є:

1. Формування у студентів професійно-правового стилю мислення на підставі загальних уявлень про систему юридичної діяльності
2. Розвиток мотивації до правомірної поведінки як основної та єдиної форми реалізації юристами своїх професійних завдань.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- основні принципи та технології підготовки юристів у вищих заклад освіти;
- роль юристів в організації соціального життя, здійсненні соціальної справедливості;
- основні правові документи, що регламентують окремі види та напрями здійснення юридичної роботи;
- особливості діяльності слідчого, прокурора, адвоката, нотаріуса тощо, зміст їхньої роботи, та вимоги, що ставляться до представників тієї чи іншої юридичної спеціальності;
- зміст основних документів міжнародного, національного законодавства та корпоративного права, які закріплюють моральні засади здійснення юридичної професії

вміти:

- орієнтуватися у структурі та перспективах навчального процесу, як одна із сторін його здійснення, знати особливості та загальні вимоги, що передбачені законодавством про освіту;
- повною мірою використовувати рекомендовані форми та методи навчання з метою досягнення найбільшої ефективності у пізнавальному процесі;
- організувати самостійну роботу у часи самопідготовки, узагальнювати навчально-методичну інформацію, нормативні положення;
- моделювати практичні життєві ситуації за участю представників юридичної професії, в яких би висвітлювалися функціональні особливості відповідно професійної спеціалізації праці юристів, а також їх взаємодія на рівні правових інституцій;
- обирати для себе єдине вірне, справедливе та обґрунтоване рішення, виходячи із аналізу певної правової ситуації, спираючись на норми законів та етичних кодексів, доводити власними діями високе призначення юристів у суспільстві як представників гуманної професії.

практичні навички:

- аналізувати особисту професійну діяльність з погляду моральних цінностей;
- давати моральну оцінку мотивам, діям, засобам та наслідкам дій;
- організовувати на науковій та моральній основі спілкування в колективі, відносини з підлеглими, керівниками, громадянами;
- організовувати моральне виховання співробітників та підлеглих;
- переконливо й аргументовано вести дискусії з морально-правових проблем;
- відстоювати власні права, захищати честь і гідність громадян.

Місце навчальної дисципліни в структурно-логічній схемі: після вивчення юридичної деонтології (Н, ФПН); теорії держави і права (Н, ФПН); історії держави і права України (Н,ФПН); історії держави і права зарубіжних країн (Н,ФПН); історії вчень про державу і право (ГСЕВНЗ); філософії (Н, ГСЕ); кримінології (ПП ВНЗ); адміністративного права (Н, ФПН); конституційного права (Н, ФПН); цивільного права (Н, ФПН); кримінального права (Н, ФПН).

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, кваліфікація, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 1	«Право» (0304)	Нормативна	
	«Правознавство» (6.030401)		
	Загальна кількість годин – 30	юрист	Навчальний курс
1-й			1-й
Семестр			
1-й			1-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 4	бакалавр	Лекції	
		8 год.	4 год.
		Практичні, семінарські	
		10 год.	6 год.
		Самостійна робота	
		12 год.	20 год.
Вид контролю: залік		2 год.	

Категорії здобувачів вищої освіти: курсанти ННІПФПСКМ, ННІПФЕКП, ННІПФПМГБНГУ; слухачі, студенти ННІЗН.

Мова навчання: українська мова.

Консультативну допомогу здобувачі вищої освіти можуть отримати у науково-педагогічних працівників кафедри які безпосередньо проводять заняття або звернувшись з письмовим запитом на електронну пошту за адресою k001@naiau.kiev.ua

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Загальна характеристика юридичної діяльності.

Загальні відомості про систему наукових деонтологічних знань. Поняття юридичної деонтології, її предмет, структура, принципи.

Методологічні підходи до розуміння (вивчення) юридичної діяльності. Юридична діяльність як різновид соціальної діяльності. Основні риси, що характеризують юридичну діяльність. Зміст юридичної діяльності. Види юридичної діяльності.

Правові дії та юридична діяльність. Юридична діяльність і професійна діяльність юристів. Система юридичної діяльності.

Внесок римських юристів у світову юридичну теорію та юридичну практику. Тенденції розвитку юридичної діяльності.

Тема 2. Юридична наука та юридична практика.

Наука – сфера дослідницької діяльності, результат та необхідний наслідок суспільного розподілу праці. Науки про природу, про суспільство та мислення. Місце та роль юридичних наукових знань у системі суспільних наук. Поняття юридичної науки та її структура. Об'єкт та предмет юридичної науки. Характеристика системи юридичних наук.

Основні види юридичної практики. Поняття юридичної практики, її зв'язок з юридичною освітою та юридичною наукою. Судова практика. Оперативно-розшукова діяльність. Слідча практика. Практика прокурорського нагляду. Адвокатська практика. Нотаріальна практика. Практика юридичної служби. Практика державної виконавчої служби. Приватна юридична практика.

Характеристика стану розвитку та основні завдання, що постають перед сучасною юридичною наукою в Україні.

Поняття та основні риси юридичної практичної діяльності. Структура та зміст юридичної практики. Основні функції юридичної практики. Принципи та завдання юридичної практичної діяльності. Співвідношення юридичної науки та юридичної практики.

Тема 3. Система професійної підготовки юристів.

Роль та призначення системи освіти в організації соціального життя. Система юридичної освіти в Україні. Основні засади та державні стандарти. Суб'єкти освітньої діяльності, їх права та обов'язки.

Освітні та освітньо-кваліфікаційні рівні в системі освіти згідно чинного законодавства України. Характеристика учбових закладів України, що готують працівників юридичної сфери.

Поняття юридичної освіти як складної системи різнорідних компонентів та заходів, що використовуються в процесі виховання майбутніх юристів-професіоналів.

Принципи організації та функціонування системи юридичної освіти та завдання, які мають вирішуватися в цій галузі на сучасному етапі.

Характеристика окремих форм та методів навчання в системі юридичної освіти та необхідність їх творчого поєднання для досягнення мети правового виховання.

Тема 4. Характеристика професії юриста та окремих юридичних спеціальностей.

Загальна характеристика та основні риси юридичної професії. Соціальне призначення юристів відповідно до сфер соціального життя. Юрист як державний службовець та політичний діяч.

Організаційно-управлінські начала юридичної професії. Професійне мислення та елементи творчості в роботі юристів. Особиста відповідальність та самовідданість як характерні риси юридичної професії.

Об'єктивний характер спеціалізації юридичної роботи. Особисті та професійні вимоги, що ставляться до представників окремих юридичних спеціальностей: суддя, прокурор, слідчий, адвокат, нотаріус, юрисконсульт.

Поняття професіограми.

Тема 5. Професійно-правова культура юриста.

Поняття професійної культури. Причини професійної деформації працівників юридичної сфери. Зовнішні та внутрішні фактори, що сприяють процесу деформації моральної свідомості. Фактори формування професійної свідомості та культури юристів. Етична культура юриста. Поняття та структурна характеристика моралі. Моральна діяльність, моральні відносини та моральна свідомість. Роль моральних принципів в процесі регулювання юридичної діяльності та їх загальна характеристика.

Співвідношення та взаємодія вимог моралі та правових приписів, що регулюють відносини в сфері юридичної діяльності.

Поняття та роль моральної культури в житті суспільства, охороні загальносоціальних цінностей. Моральна культура як система ціннісних показників особи, елемент загальної культури.

Службовий етикет юриста. Зовнішній вигляд юриста. Естетичні вимоги до оформлення правових документів. Поняття та структура політичної культури юриста. Рівні політичної культури юриста. Поняття та структура інформаційної культури юриста. Захист інформаційних відносин у суспільстві. Психолого-педагогічна культура юриста.

3. РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
3.1 СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН)

№ з/п	Назва тем	Нормативний обсяг годин	Всього годин з викладачем	З них:			
				Лекцій	Семінарських занять	Практичних занять	Самостійна робота
1	Загальна характеристика юридичної діяльності	6	4	2	2		2
2	Юридична наука та юридична практика	6	4	2	2		2
3	Система професійної підготовки юристів	6	4	2	2		2
4	Характеристика професії юриста та окремих юридичних спеціальностей	6	4	2		2	2
5	Професійно-правова культура юриста	6	2	0	2		4
Всього годин		30	18	8	8	2	12
Форма контролю залік							

3.2 ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

ТЕМА № 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЮРИДИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Навчальна мета: полягає у здобутті слухачами загальних відомостей про юридичну діяльність, а саме характеристику методологічних підходів до розуміння юридичної діяльності, її поняття та основних рис, розкриття змісту, видів та системи юридичної діяльності, а також розуміння юридичної діяльності не тільки як особливого виду соціальної діяльності, але й як професії юриста, що є необхідним для отримання первинних знань про свою майбутню професію;

Виховна мета: полягає у формуванні у слухачів розуміння соціальної значущості та особливої відповідальності юридичної діяльності, престижності та елітності професії юриста, а також у формуванні у слухачів почуття гідності та особистої відповідальності щодо майбутньої юридичної професії;

Розвивальна мета: полягає у набутті первинних знань про професію юриста та юридичну діяльність, про найважливіші риси юридичної діяльності, а також особливості видів, критерії класифікації та структурно-функціональну характеристику.

Навчальне обладнання, ТЗН: відеопроєктор, комп'ютерна техніка та відповідне програмне забезпечення.

Питання до семінарського заняття

1. Поняття, предмет, завдання юридичної деонтології.
2. Поняття та основні риси юридичної діяльності.
3. Структурна характеристика та класифікації юридичної діяльності.
4. Тенденції розвитку юридичної діяльності на сучасному етапі.

Методичні поради з викладання теми:

До першого питання. Необхідно з'ясувати поняття природи юридичної деонтології, виникнення юридичної деонтології як науки. Розкрити основні ознаки юридичної деонтології як науки.

До другого питання. Відповідь на друге питання семінарського заняття доцільно розпочати з визначення поняття соціальної діяльності, визначивши її основні види, властивості, після чого вказати на те, що у її структурі, виходячи з об'єктивних факторів та з метою, задоволення соціальних інтересів існує діяльність юридична, що обумовлена фактором існування феномену права.

До третього питання. Висвітлюючи третє питання необхідно привернути увагу на той момент, що всяка наукова класифікація, здійснюється лише з використанням певних критеріїв, які дозволяють утворити класифікаційні ряди. Тому у визначенні видів юридичної діяльності необхідно привернути увагу на критерії професійної спеціалізації, сфери життєдіяльності суспільства, змісту юридичної роботи, освітньої кваліфікації тощо.

До четвертого питання. Перш за все, необхідно охарактеризувати ті соціальні умови та фактори сучасного періоду розвитку українського суспільства, в яких відбувається здійснення юридичної професійної діяльності. Після цього необхідно привернути увагу на такі тенденції та перспективи розвитку юридичної діяльності як підвищення соціального значення, диференціація юридичної роботи, універсалізація та спеціалізація професійної

підготовки, орієнтування на нові ринки праці, обумовлені євроінтеграційними процесами тощо.

Додаткові завдання для підготовки до семінарського заняття:

1. Поясніть, що означає термін "дентологія", та вкажіть, хто вперше увів його в науковий обіг.
2. Назвіть передумови виникнення юридичної деонтології
3. Охарактеризуйте види юридичної діяльності з точки зору інтелектуального змісту.
4. Сформулюйте мету та завдання юридичної деонтології.
5. Назвіть види юридичної діяльності в залежності від суб'єктів.
6. Дайте визначення соціальної діяльності.

ТЕМА № 2. ЮРИДИЧНА НАУКА ТА ЮРИДИЧНА ПРАКТИКА

Навчальна мета: полягає у здобутті слухачами загальних відомостей про юридичну науку та практику, про характеристику методологічних підходів до розуміння юридичної практики, її поняття та основні риси, розкриття змісту, видів та системи юридичної науки.

Виховна мета: виховати шанобливе ставлення до науки, науково-пізнавального та навчального процесу, почуття необхідності самовдосконалення, самовиховання, необхідності науково-теоретичного осмислення правової сфери діяльності професійних юристів.

Розвивальна мета: сформувати уявлення про всю сукупність наукових знань про дійсність, що разом утворюють наукову картину світу, зокрема про систему юридичних наук, їх функціональне призначення та методологічну основу пізнавального процесу.

Навчальне обладнання, ТЗН: відеопроєктор, комп'ютерна техніка та відповідне програмне забезпечення.

Питання до семінарського заняття:

1. Поняття, структура та зміст юридичної науки. Характеристика системи юридичних наукових знань.
2. Ознаки та види юридичної практики.
3. Аспекти співвідношення юридичної науки та юридичної практики.

Методичні поради з викладання теми:

До першого питання. Необхідно розпочати з визначення категорії «наука», вказати на існування внутрішньонаукової диференціації наукових знань – їх поділ на три групи (науки про суспільство, про природу, про мислення). Головну увагу слід приділити на розуміння системи юридичних наук, їх поділ на певні групи. При цьому необхідно наводити приклади окремих наук, які свідчили про розуміння даного питання.

До другого питання. При розгляді даного питання необхідно звернути увагу на те, що серед трьох основних форм здійснення юридичної діяльності практична юридична діяльність є провідною, такою, що пов'язана з потребами та інтересами функціонування державної влади громадянського суспільства, забезпеченням стабільного розвитку, гармонізації суспільних відносин тощо.

Поняття «юридична практична діяльність» слід також розкривати за допомогою таких категорій як принципи, завдання, функції, що дозволяють скласти загальне уявлення про її сутність та форми прояву.

До третього питання. Третє питання має більшою мірою творчий характер та передбачає виявлення власного уміння співвіднести функціональне значення сфери юридичної освіти із сферою юридичної практичної діяльності. Необхідно побудувати логічні ланцюжки, у яких яскраво будуть висвітлені взаємозв'язки трьох видів юридичної діяльності: освіти, науки та практики.

Додаткові завдання для підготовки до семінарського заняття:

1. Що слід розуміти під терміном "наука"?
2. Назвіть ознаки юридичної науки. Проаналізуйте, чи відповідає юридична деонтологія цим ознакам.
3. Охарактеризуйте основні етапи формування та розвитку юридичної науки.
4. Укажіть групи юридичних наук. Назвіть науки, що входять до кожної групи, і встановіть, які ознаки для них є спільними.
5. Що означає термін "методологічний плюралізм"? Яка роль плюралізму у сфері науково-дослідної діяльності.

ТЕМА № 3. СИСТЕМА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ЮРИСТІВ

Навчальна мета: ознайомити курсантів з системою юридичної освіти України, структурними елементами цієї системи, з освітньо-кваліфікаційними рівнями, за якими здійснюється навчання, принципами навчання, а також правами та обов'язками учасників навчального процесу.

Виховна мета: сформуванню уявлення у курсантів про їхню роль та місце у навчальному процесі, про завдання, що вони мають вирішувати у ході професійної підготовки, виховати почуття відповідального ставлення до навчання.

Розвивальна мета: розвинути уявлення про систему відомчої юридичної освіти, про напрями професійної підготовки юристів, систему управління відомчою освітою, виробити навички та уміння щодо використання загальнонавчаних форм та методів навчання.

Навчальне обладнання, ТЗН: відеопроєктор, комп'ютерна техніка та відповідне програмне забезпечення.

Питання до семінарського заняття

1. Система юридичної освіти в Україні. Характеристика учбових закладів України, що готують працівників юридичної сфери.
2. Суб'єкти освітньої діяльності, їх права та обов'язки.
3. Характеристика окремих форм та методів навчання.

Методичні поради з викладання теми:

До першого питання. Характеризуючи систему юридичної освіти в Україні, необхідно назвати провідні заклади, що готують юристів, а також основні види спеціальностей, за якими відбувається навчання, а також вказати на проблеми та перспективи навчального процесу у зв'язку із запровадженням у навчання європейських стандартів професійної підготовки.

До другого питання. Слід вказати на основну мету навчального процесу, завдання, які вирішуються в процесі навчання, та відповідно до них охарактеризувати основні права та обов'язки суб'єктів навчально-виховного процесу відповідно до Закону України «Про вищу освіту», а також Правил

внутрішнього розпорядку НАВС. Окремо слід зупинитися на ключових позиціях Болонського процесу.

До третього питання. Рекомендується розпочати з характеристики співіснування очної та заочної форм навчання, потім зупинитися на основних формах навчання (лекція, семінар, практичне заняття, самостійна підготовка, індивідуальна робота), методах примусу та заохочення, координації та субординації, контролю, індивідуалізації навчання тощо.

Додаткові завдання для підготовки до семінарського заняття:

1. В яких формах може бути отримана вища освіта?
2. Що таке стандарт вищої освіти? Охарактеризуйте державний стандарт вищої освіти, галузевий стандарт вищої юридичної освіти та стандарт вищого навчального закладу.
3. Хто за законодавством України може здійснювати підготовку кваліфікованих юристів?
2. Що вважати нормативною базою здійснення навчального процесу?
3. Чим суттєво відрізняється поняття учасників та суб'єктів навчального процесу?
4. В чому полягає принцип наступності у викладанні юридичних дисциплін?
5. У чому полягає принцип прагматизації юридичної освіти?
6. Чому, на Ваш погляд, за законодавством України при підготовці юристів допускається використання як денної, заочної форм навчання, так і дистанційної, екстернату?
7. Які Ви знаєте форми навчальних занять та яка з них є найбільш ефективною для засвоєння матеріалу?
8. Що таке – кредитно-модульна система навчання? Які, на Вашу думку, її переваги та недоліки?
9. Що означає термін “освітньо-кваліфікаційні рівні” та як вони пов'язуються з рівнями акредитації навчальних закладів?
10. Що Ви знаєте про типи та структуру навчальних закладів?

ТЕМА № 4. ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОФЕСІЇ ЮРИСТА ТА ОКРЕМИХ ЮРИДИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Навчальна мета: ознайомити курсантів з основними рисами професії юриста, зокрема, з тими її видами, що здійснюються у сфері правоохорони. Висвітлити особливості окремих професійних напрямів, виходячи із їх функціональної спрямованості.

Виховна мета: виховувати почуття гордості за обрану професію юриста, бажання спрямовувати свої зусилля та професійні знання на користь суспільства, втілення ідей верховенства права, справедливості, на протидію правопорушенням, сприяння підвищенню престижності юридичної професії.

Розвивальна мета: розвивати уявлення курсантів щодо різноплановості та багатоаспектності юридичної роботи через призму її професійної спеціалізації, з урахування особливостей правового регулювання та завдань, які визначені нормативно у базовому законодавстві.

Навчальне обладнання, ТЗН: відеопроєктор, комп'ютерна техніка та відповідне програмне забезпечення.

Питання до семінарського заняття

1. Поняття та характеристика особливостей професії юриста. Поняття професіограми.
2. Міжнародні та національні стандарти професійної діяльності юристів. Моральні кодекси професійної діяльності юристів.
3. Характеристика окремих видів юридичної практичної діяльності:
 - а) судова
 - б) прокурорська
 - в) слідча
 - г) адвокатська
 - д) нотаріальна та консультативна.

Методичні поради з викладання теми:

До першого питання. Необхідно охарактеризувати категорію «професія» та пов'язати її із діяльністю юристів, які здійснюють свою роботу на професійній основі. Слід також пояснити причини професіоналізації юридичної сфери, вказати на зв'язок рівня професійних знань та рівня ефективності юридичної роботи. Характеризуючи юридичну професію слід також зупинитися на її особливостях та розкрити кожну характеристику. Необхідно зрозуміти поняття "професіограми" та її складових.

До другого питання. Почати необхідно з визначення поняття та видів міжнародних стандартів професійної діяльності юристів, а потім перейти до етичних (деонтологічних) кодексів юридичних професій.

До третього питання. Визначаючи властивості кожного виду професійної роботи юристів, необхідно виходити із нормативної та психологічної характеристики, що дозволяє на підставі аналізу законодавства визначити основні завдання та функції, які реалізуються юристами у тій чи іншій сфері, а також сформулювати відповідні вимоги до професійних та особистих якостей людини, яка має виконувати зазначений вид роботи.

Додаткові завдання для підготовки до семінарського заняття:

1. Назвіть критерії для класифікації професій. Укажіть, до якого виду професій може бути віднесена юридична професія за кожним із запропонованих критеріїв?
2. Назвіть основні етапи формування і розвитку юридичної професії.
3. Розкрийте основні якості юриста-професіонала.
4. В яких документах можуть бути закріплені правила етикету?
5. Яким чином студенти-юристи набувають знань про основи моральної культури?
6. Назвіть основні професійні об'єднання юристів України та охарактеризуйте їх завдання.
7. Укажіть законодавчі вимоги до надання безоплатної правової допомоги.

ТЕМА № 5. ПРОФЕСІЙНО-ПРАВОВА КУЛЬТУРА ЮРИСТА

Навчальна мета: полягає у здобутті слухачами загальних відомостей про юридичну діяльність, а саме характеристику методологічних підходів до розуміння юридичної діяльності, її поняття та основних рис, розкриття змісту, видів та системи юридичної діяльності, а також розуміння юридичної діяльності не тільки як особливого виду соціальної діяльності, але й як професії юриста, що є необхідним для отримання первинних знань про свою майбутню професію;

Виховна мета: полягає у формуванні у слухачів розуміння соціальної значущості та особливої відповідальності юридичної діяльності, престижності та елітності професії юриста, а також у формуванні у слухачів почуття гідності та особистої відповідальності щодо майбутньої юридичної професії;

Розвивальна мета: полягає у набутті первинних знань про професію юриста та юридичну діяльність, про найважливіші професійні стандарти, які склалися у світовій практиці здійснення юридичної діяльності.

Навчальне обладнання, ТЗН: відеопроєктор, комп'ютерна техніка та відповідне програмне забезпечення.

Питання до семінарського заняття

1. Поняття професійної та правової культури.
2. Характеристика окремих складових професійної культури юриста.
3. Поняття професійної деформації та шляхи її подолання.
4. Фактори формування професійної свідомості та культури юриста.

Методичні поради з викладання теми:

До першого питання. Рекомендується розпочати з визначення понять “культура”, “правова культура” і потім перейти до категорії “професійна культура юристам”. Коли йдеться про культуру праву, то цей термін у теорії права означає глибоке знання і розуміння права, високосвідоме виконання його вимог як усвідомленої необхідності та внутрішньої переконаності. Далі необхідно зупинитися на характеристиці складових елементів правової культури особи.

До другого питання. Необхідно звернути увагу на те, що для представників юридичної професії правова культура в структурі професійної культури юриста є найважливішим структурним компонентом. При цьому, іншою важливою складовою структури може бути культура економічна, політична, психологічна релігійна або естрадна, залежно від того, в якій галузі суспільного виробництва використовується професійна праця юриста. Водночас, представникам усіх юридичних спеціалізацій притаманна наявність моральної культури. Необхідно виходити з того, що юристи є носіями та захисниками моральних цінностей суспільства.

До третього питання. Розкриваючи зазначене питання, слід звернути увагу на поняття терміна “деформація”, за допомогою якого позначають негативні процеси у професійній свідомості фахівців різних юридичних спеціальностей, а також на причини, що обумовлюють деформаційні процеси, форми і засоби подолання негативних наслідків цих процесів.

Найбільш розповсюдженими засобами та шляхами подолання деформацій слід визнати правовиховну та профілактичну роботу.

Визначаючи властивості кожного виду професійної роботи юристів, необхідно виходити із нормативної та психологічної характеристики, що дозволяє на підставі аналізу законодавства визначити основні завдання та функції, які реалізуються юристами у тій чи іншій сфері, а також сформулювати відповідні вимоги до професійних та особистих якостей людини, яка має виконувати зазначений вид роботи.

До четвертого питання. Для розуміння цього питання слід згадати про співвідношення понять правової та професійної культури юриста, які багато в чому збігаються за обсягом. Водночас необхідно підкреслити неможливість

ототожнення цих понять та навести приклади багатоплановості змісту юридичної роботи. Характеризуючи фактори формування професійної свідомості та культури юриста, необхідно зупинитися на висвітленні загальних та спеціальних факторів, які позитивно впливають на свідомість особи та характеризуються як антиподи деформаційних процесів.

Додаткові завдання для підготовки до семінарського заняття:

1. Як співвідносяться поняття професійної та правової культури?
2. Чи має місце правова культура у структурі професійної культури працівників неюридичної сфери?
3. Чи можна засобами навчання виховати естетичні почуття?
4. Яка роль навичок ораторського мистецтва для виконання юристами професійних обов'язків?
5. Чи існують такі напрямки юридичної діяльності, для яких політична культура є головним компонентом у структурі професійної культури?
6. До якого елемента професійної культури слід віднести навички роботи з комп'ютерною технікою?
7. Що означає термін "професійна деформація"?
8. Чому завантаженість в роботі може сприяти неадекватному сприйняттю обстановки та прийняттю невірних рішень?
9. Чи можна упередити професійну деформацію профілактичними заходами?
10. Чому, на Вашу думку, відхилення у професійній свідомості називають об'єктивним явищем?
11. Як у поведінці юриста можуть проявлятися його високі моральні якості?
12. Що для Вас означає бути естетично вихованим?
13. Чи можна оцінити етику професійної поведінки юриста по одному вчинку?
14. Чи можна до елементів професійної культури юриста віднести знання іноземної мови?
15. Чи сприяє підтриманню моральної культури прийняття юристом присяги?
16. На що в діяльності юриста впливає естетично облаштоване робоче місце?
17. Чи впливає на якість роботи правників їх рівень загальної культури?
18. Які виховні заходи можна проводити зі співробітниками з метою підвищення рівня їх правової культури?

3.3 САМОСТІЙНА РОБОТА

Тема 1. Загальна характеристика юридичної діяльності.

Підготуйте доповіді до питань:

1. Внесок С.С. Алексєєва у становлення юридичної деонтології як галузі наукових правових знань.
2. Загальна характеристика юридичної деонтології як вступної дисципліни у системі юридичної освіти.
3. Взаємозв'язок юридичної деонтології з іншими навчальними дисциплінами.
4. Гуманність юридичної професії як фактор становлення системи деонтологічних правових знань.
5. Історіографічна характеристика сучасного стану деонтологічних досліджень.
6. Характеристика основних видів юридичної діяльності.
7. Соціальна роль професійної діяльності юристів у сучасній Україні.
8. Спеціалізація юридичної роботи як невід'ємна риса підвищення її ефективності
9. Соціальні, організаційні та політичні причини незадовільного стану правосуддя

Реферати:

- Характеристика основних видів юридичної діяльності.
- Особливості діяльності слідчих прокуратури.
- Соціальна роль професійної діяльності юристів у сучасній Україні
- Спеціалізація юридичної роботи як невід'ємна риса підвищення її ефективності.
- Соціальні, організаційні та політичні причини незадовільного стану правосуддя.

Завдання для самостійного вивчення

1. Проаналізуйте існуючі класифікації видів юридичної діяльності та визначте ті класифікаційні критерії, які є найбільш розповсюдженими у сфері нормативно-правового регулювання.
2. Як співвідносяться поняття «структура» та «структурна характеристика» юридичної діяльності.
3. Які елементи структури юридичної діяльності є найбільш важливими у розумінні її соціального призначення?
4. Як пов'язати такі тенденції сучасного правового розвитку України, як поширення нігілізму та підвищення ролі юридичної професії у вирішенні завдань соціального прогресу?

Практичні завдання

1. Прочитайте уважно та проаналізуйте запропоновані далі визначення поняття “юридична деонтологія”, представлені у різних авторських інтерпретаціях та спробуйте визначити:
 - Яке з них найбільш точно та повно відбиває зміст та структуру навчального курсу?

- Яке може бути представлено як результат найбільш широкого авторського підходу?
- Яке з визначень акцентує увагу на психологічних та ідеологічних характеристиках особистості?

Юридична деонтологія – це наука про внутрішній імператив службового обов'язку, який створює передумови та мотиви вибору юристом норм поведінки у практичній діяльності, про формування власних норм для кожної ситуації зокрема (С.С. Сливка).

Юридична деонтологія – це галузь юридичної науки, що узагальнює систему знань про мудрість спілкування та мистецтво прийняття вірного рішення у юридичній практиці, тобто наука про пошук атмосфери досягнення необхідного, істинного результату у спілкуванні юриста як з колегами, так і з тими, кому він надає свої професійні послуги та кого повинен обслуговувати правовими засобами в процесі реалізації ними свого правового статусу (В.М. Горшенєв).

Юридична деонтологія – це система загальних знань про юридичну науку та юридичну практику, вимоги до професійних та особистих якостей юриста, про систему формування цих якостей (О.В. Шмоткін).

Юридична деонтологія – це система загальних знань про юридичну науку та практику, про вимоги до особистих і професійних якостей юриста, про систему формування цих якостей (І.В. Бризгалов).

2. Проаналізуйте законодавство періоду незалежної України та спробуйте знайти нормативно-правові акти, присвячені регулюванню тим чи іншим аспектам юридичної професії.

3. Сформулюйте чотири основні риси розвитку юридичної діяльності на сучасному етапі.

4. Проаналізуйте Розділ 1 Конституції України «Загальні положення» та визначте ті конституційні принципи, які можуть бути покладені в основу регулювання сфери здійснення професійної діяльності юристів.

5. Спробуйте обґрунтувати власну позицію щодо потреб подальшої диференціації (спеціалізації) та інтенсифікації галузі правових робіт. Поясніть - яке відношення до цих процесів мають євроінтеграційні тенденції

Тема 2. Юридична наука та юридична практика.

Підготуйте доповіді до питань:

1. Основні функції та завдання Національної академії правових наук України.

2. Науково-дослідна діяльність студентів та її роль у формуванні професійного правового світогляду.

3. Характеристика основних функцій юриспруденції.

4. Суб'єкти та об'єкти у структурі юридичної наукової діяльності.

5. Основні види юридичної практики.

Реферати:

➤ Основні вимоги та умови набуття права на здійснення окремих видів юридичної практичної діяльності.

➤ Характеристика ідеологічної та прогностичної функцій юридичної науки.

- Роль виховної функції юридичної науки у системі професійної підготовки юристів.
- Аспекти взаємодії юридичної науки та юридичної практики.
- Роль наукових правових знань у вирішенні практичних завдань боротьби зі злочинністю.

Завдання для самостійного вивчення

1. В чому проявляється системність наукового знання стосовно права та держави?
2. Як Ви можете пояснити співвідношення об'єкту юридичної науки (у широкому розумінні) та предметів окремих наукових дисциплін?
3. В чому проявляється потреба використання наукових не правових (технічних, психологічних, фізичних, хімічних, педагогічних тощо) знань у сфері здійснення юридичної практики?
4. Аргументуйте – чи можна говорити про вплив юридичної практики на сферу науково-пізнавальної діяльності, на процеси правотворчості.

Практичні завдання:

1. На підставі аналізу окремих положень Статуту Національної академії правових наук України визначте, які функції наукової діяльності знайшли відображення серед визначених у Статуті завдань.

• Витяги із Статуту Академії правових наук України:

2. Основними завданнями Академії є:

комплексний розвиток правової науки, координація, організація і проведення фундаментальних та прикладних наукових досліджень у галузі держави і права;

виконання замовлення органів державної влади стосовно розроблення засад наукової та правової політики, проведення наукової експертизи проектів законів та інших нормативно-правових актів;

консолідація інтелектуального потенціалу наукових працівників науково-дослідних установ та професорсько-викладацького складу навчальних закладів юридичного профілю;

сприяння інтеграції академічної і вузівської правової науки;

наукове забезпечення правотворчої діяльності органів державної влади, вивчення та узагальнення механізмів реалізації актів законодавства;

визначення пріоритетних напрямів побудови правової держави;

наукове забезпечення проведення правової та адміністративної реформ;

підготовка практичних рекомендацій щодо вдосконалення діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування;

підготовка наукових кадрів і підвищення їх кваліфікації;

сприяння поширенню правової інформації, формуванню правосвідомості громадян, розвитку юридичної освіти;

узагальнення світового досвіду правового регулювання суспільних відносин;

підтримка талановитих учених, сприяння науковій творчості молоді в галузі держави і права;

пропаганда досягнень правової науки і сприяння поширенню наукових знань у галузі держави і права.

8. Академія з метою виконання покладених на неї завдань:
- самостійно визначає основні напрями і тематику досліджень у галузі держави і права;*
 - проводить або організовує проведення фундаментальних та прикладних наукових досліджень, у тому числі за участю наукових працівників вищих навчальних закладів юридичного профілю;*
 - координує наукову роботу навчальних закладів, що входять до складу Академії, та сприяє у проведенні цієї роботи іншими вищими навчальними закладами;*
 - надсилає відповідним органам державної влади наукові прогнози з питань розвитку правової науки та освіти;*
 - розробляє концепції та проекти законів, інших нормативно-правових актів;*
 - утворює наукові ради, тимчасові творчі колективи з найважливіших проблем держави і права;*
 - приймає на загальних зборах Статут Академії та вносить до нього зміни з наступним затвердженням їх Кабінетом Міністрів України;*
 - обирає керівників наукових та науково-дослідних установ згідно із законодавством та цим Статутом;*
 - провадить видавничу діяльність, публікує результати наукових досліджень, видає журнал “Вісник Академії правових наук України”;*
 - поширює інформацію про свою діяльність, пропагує через засоби масової інформації результати наукових досліджень;*
 - організовує, проводить і бере участь у наукових конференціях, симпозіумах, творчих конкурсах;*
 - бере участь у розробленні проектів рішень з питань, що стосуються її діяльності;*
 - засновує іменні та академічні стипендії згідно з положенням, затвердженим президією, а також відзнаки Академії (медалі та іменні премії) за визначні наукові досягнення у галузі правової науки;*
 - бере участь у роботі спілок, інших об’єднань, у тому числі міжнародних;*
 - установлює міжнародні зв’язки та укладає угоди;*
 - організовує збереження рукописів учених, а також архівних матеріалів установ Академії;*
 - здійснює обмін виданнями та іншими видами інформації з науковими установами, вищими навчальними закладами, інформаційними центрами, бібліотеками, іншими організаціями і фондами в Україні та за кордоном;*
2. Намалюйте схему, яка б дозволила сформулювати уявлення про загальну диференціацію наукового знання (наука у широкому розумінні) з виокремленням системи наукових правових знань та визначенням предметів основних юридичних наук.
3. Підготуйте таблицю, у якій вказується вид юридичної практики (слідча, прокурорська, нотаріальна ...) та відповідна сфера соціального життя, у якій має місце використання даного виду.

Наприклад:

Вид юридичної практики	Сфера використання			
	політична	економічна	...	міжнародних відносин
Судова	+	+	?	+
Адвокатська	+	+	?	+

На підставі проведених узагальнень та порівнянь зробіть висновок стосовно тих сфер соціального життя, де юридична діяльність не використовується або використовується вкрай рідко. При цьому спробуйте у якості аргументу використати свої знання про регулятивні можливості окремих видів соціальних норм.

4. Складіть схему основних видів юридичної практики.

Тема 3. Система професійної підготовки юристів.

Підготуйте доповіді до питань:

1. Характеристика основних принципів здійснення юридичного навчання.

2. Роль практичної форми занять у підготовці високопрофесійних правників.

3. Поняття та основні завдання болонського процесу як одного з напрямів реформування системи юридичної освіти в Україні.

4. Особливості правового статусу молоді як учасників навчального процесу.

5. Система юридичної освіти України: стан, проблеми та перспективи розвитку.

Реферати:

➤ Мета та завдання модернізації освітньої діяльності в Україні в контексті європейських вимог.

➤ Принципи організації та функціонування сучасної системи юридичної освіти в Україні.

➤ Характеристики поза аудиторних форм навчання.

➤ Права та обов'язки учасників навчального процесу. Навчальна дисципліна.

Завдання до самостійної роботи:

1. Знайдіть нормативний акт, у якому визначаються рівні освіти та процитуйте елементи відповідного нормативного тексту.

2. У яких формах передбачається реалізація права на освіту.

3. Що Ви розумієте під терміном «Болонський процес»?

4. Як Ви можете пояснити такі принципи навчання: самостійності, безперервності, загальності, рівності та індивідуального підходу?

Практичні завдання:

1. Сформулюйте ті завдання, які постають перед студентами вищих юридичних закладів освіти України на сучасному етапі у зв'язку з поширенням євроінтеграційних процесів у галузі освітньої діяльності.

2. Виходячи із соціальної ролі юридичної професії (Тема 1), підготуйте коротеньку характеристику особистості випускника юридичного факультету з використанням двох критеріїв:

- А) повинен знати;
 - Б) повинен вміти або мати навички.
3. Складіть схему системи юридичної освіти в Україні.

Тема 4. Характеристика професії юриста та окремих юридичних спеціальностей

Підготуйте доповіді до питань:

1. Міжнародно-правові стандарти, що діють у сфері здійснення юридичної практичної діяльності.
2. Етичні кодекси як нормативна основа професійної поведінки юристів.
3. Етика поведінки професійних юристів.
4. Характеристика змісту юридичної практичної діяльності.
5. Взаємозв'язок сфери практичної діяльності юристів із сферами юридичної освіти та юридичної науки.
6. Особливості професійної відповідальності адвокатів та суддів.
7. Громадський та державний контроль за практичною діяльністю юристів.
8. Особливості здійснення професійної діяльності юристів у галузі господарської діяльності.
9. Характеристика основних принципів та стандартів незалежності юридичної професії в документах міжнародних організацій.

Реферати:

- Міжнародно-правові стандарти, що діють у сфері здійснення юридичної практичної діяльності.
- Моральні кодекси професійної поведінки юристів.
- Кодекс честі працівника органів внутрішніх справ.
- Порівняльна характеристика деонтологічних кодексів поліції Франції та Великобританії.
- Основні принципи застосування сили та вогнепальної зброї посадовими особами у підтриманні правопорядку.
- Характеристика основних принципів та стандартів незалежності юридичної професії в документах міжнародних організацій.

Завдання для самостійного вивчення

1. Поясніть – як Ви розумієте ідею незалежності юридичної професії.
2. Що слід розуміти під нормативною базою здійснення адвокатської діяльності? Наведіть приклади відповідних правових документів.
3. Наведіть приклади юридичних спеціальностей, що мають державний характер. Яка із спеціальностей уособлює одну із гілок державної влади?
4. На підставі аналізу нормативних актів України визначте – для яких спеціальностей законодавець передбачив наявність практичного досвіду як обов'язкову умову для призначення на посаду?

Практичні завдання:

1. Складіть професіограму юриста. (на вибір).
2. За результатами ознайомлення з навчальним матеріалом по темі №4 сформулюйте причини, за яких до представників судової влади висувається вимога отримання вищої юридичної освіти.

3. Ознайомтесь з загальними положеннями Інструкції про порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України та підготуйте відповіді на наступні запитання:

а) які нотаріальні дії виконуються виключно з використанням спеціальних бланків?;

б) які правові наслідки тягне за собою виконання нотаріальної дії не на спеціальному бланку?;

в) Які інші обов'язки покладаються на нотаріусів України відповідно до розділу 1 зазначеної інструкції?

4. Під час прийняття присяги адвокати України урочисто клянуться дотримуватися у своїй діяльності міжнародних актів про права і свободи людини. Назвіть, які саме права людини захищають адвокати та у яких актах можна дізнатися про їх зміст?

Тема 5. Професійно-правова культура юриста

Підготуйте доповіді до питань:

1. Структурна характеристика професійної культури юриста.

2. Політична культура у складі професійної культури юриста.

3. Роль економічних і політичних знань у формуванні професійної культури юристів.

4. Правова культура як основа професійної культури представників юридичної професії.

5. Основні фактори формування правової культури юристів.

6. Морально-психологічні фактори небезпеки у колективі. Стили керівництва і стилі спілкування.

Реферати:

- Вимоги до дизайну й ергономіки в юридичних установах.

- Естетична і художня культура юриста.

- Конвенція про права інвалідів

Завдання до самостійної роботи:

1. Що означає «мораль» як один із регуляторів соціальних відносин та як мораль співвідноситься з правом?

2. Що Ви розумієте під поняттям моральної культури?

3. Чому знання про принципи та ідеали моралі є необхідним елементом для працівників юридичної сфери?

4. Який зміст слід вкладати у розуміння теоретичного та психологічного рівня моральної свідомості?

5. Що слід розуміти під терміном «професійна деформація»? Які фактори професійної діяльності (зовнішні та внутрішні) можуть стати причинами деформаційних процесів?

6. В яких формах можуть виявлятися результати професійної деформації у діяльності представників різних юридичних спеціальностей?

7. Які соціальні умови та фактори використовуються для профілактики професійної деформації працівників та підвищення рівня їх професійної свідомості?

Практичні завдання:

1. Підготуйте власний проект квартального плану виховної або культмасової роботи з працівниками юридичного бюро (10-12 осіб) м. Києва, в якому б містилися пункти плану, спрямовані на зміцнення мікроклімату у колективі, ствердження ідеалів добра, справедливості, взаємодопомоги, почуттів стабільності, впевненості, гордості за свою професію тощо.

2. Проаналізуйте Кодекс правил здійснення адвокатської діяльності адвокатів Європейського співтовариства, прийнятий делегацією дванадцяти країн-учасниць на пленарному засіданні у Страсбурзі в жовтні 1988 р. та сформулюйте ті деонтологічні положення, які можуть бути загальноприйнятими для представників всіх юридичних спеціальностей.

3. Проаналізуйте витяг із Закону України «Про Конституційний Суд України» від 16 грудня 1993 р.:

Стаття 6. Вимоги до судді Конституційного Суду України

1. До складу Конституційного Суду України може бути обраним громадянин України, який має виборчі права, досяг на день обрання не менше 40 років і має вищу юридичну освіту, стаж практичної, наукової або педагогічної діяльності в галузі права не менше 15 років.

2. Судді Конституційного Суду України не можуть бути народними депутатами України, належати до будь-яких політичних партій і рухів, входити до складу органів державної виконавчої влади, інших державних органів, займатись підприємницькою та іншою діяльністю, крім викладацької і наукової у вільний від роботи час.

Обґрунтуйте відповідь – чому серед вимог, які висуваються до кандидатів на посаду, відсутні вимоги морального змісту?

Підготуйте варіант тексту статті 6 Закону України "Про Конституційний Суд України", виходячи із загального вчення про мораль та деонтологічних вимог, що ставляться до представників всіх юридичних спеціальностей?

4. Складіть етичний кодекс студента (курсанта).

5. Порівняйте моральну культуру правника і працівника міліції.

6. Складіть схему напрямів подолання професійної деформації та деформації особистості.

3.3.1. ОРІЄНТОВАНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ТЕСТОВОГО КОНТРОЛЮ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1. Загальна характеристика юридичної діяльності

1. Що слід розуміти під юридичною деонтологією як навчальною дисципліною?
2. Яким філософом був вперше вжитий термін “Деонтологія” ?
3. Визначте види соціальної діяльності за основними сферами суспільного життя.
4. Визначте найбільш повно характерні риси юридичної діяльності.
5. Які види юридичної діяльності виокремлюють за змістом інтелектуальної праці ?
6. У яких основних формах може здійснюватися юридична діяльність?
7. Хто з мислителів ввів до наукового обігу термін „деонтологія”?
8. Назвіть прізвище науковця, ініціатора викладання юридичної деонтології в юридичних вузах.
9. Що є предметом юридичної деонтології?
10. Як повинна допомогти студентів юридична деонтологія.
11. Що означає термін грецького походження «деонтологія» ?
12. Хто може бути суб'єктами юридичної діяльності?
13. Хто є учасниками юридичної діяльності?
14. Які види юридичної діяльності за змістом ви знаєте?
15. В чому особливість юридичної деонтології як навчальної дисципліни та науки?

Тема 2. Юридична наука та юридична практика

1. Що відносять до юридичних наук теоретичного рівня ?
2. Що є функціями юриспруденції?
3. Що розуміють під терміном “юридична наука ” ?
4. Які елементи складають внутрішню будову юридичної науки ?
5. Хто може бути суб'єктами наукової діяльності ?
6. Яку іншу назву (назви) має юридична наука?
7. Які ознаки характерні для юридичної практики ?
8. У яких соціальних сферах здійснюється юридична практична діяльність?
9. Який принцип юридичної практичної діяльності передбачає шанобливе ставлення до конкретної людини з урахуванням її індивідуальних особливостей, уміння поставити себе на місце клієнта і подивитись на ситуацію з його позицій, співпереживати йому, виявляти милосердя?
10. Як називається система знань про об'єктивні закономірності і випадковості розвитку держави і права, одержаних в результаті інтелектуальної діяльності вчених щодо глибинного осягнення і прогнозування динаміки правових явищ і процесів у суспільстві?

Тема 3. Система професійної підготовки юристів.

1. Назвіть рівні та ступені вищої освіти .

2. Які Ви знаєте ступені вищої освіти?
3. Що є основним призначенням вищого юридичного навчального закладу?
4. Хто визнається учасниками освітнього процесу за законодавством України?
5. Які є форми навчання у вищих навчальних закладах України?
6. Які є види навчальних занять в юридичних закладах освіти?
7. Якими обліковими одиницями вимірюється навчальний час студента?
8. Які форми контролю використовуються в навчальному процесі?
9. Яким деонтологічним нормативам повинен відповідати випускник, отримуючи вищу юридичну освіту?
10. Який документ отримує кожна особа, яка успішно виконала відповідну освітню (наукову) програму та пройшла атестацію?
11. Які якості юриста-професіонала повинен мати випускник, одержуючи вищу юридичну освіту?
12. Назвіть основні шляхи розвитку системи юридичної освіти.
13. Як називають осіб, які навчаються у вищих навчальних закладах України?
14. Що охоплює законодавство України про вищу освіту?
15. Хто такий ад'юнкт?

Тема 4. Характеристика професії юриста та окремих юридичних спеціальностей

1. У яких соціальних сферах здійснюється юридична практична діяльність?
2. Назвіть основні завдання адвокатури згідно з чинним законодавством.
3. Що є нормативною основою здійснення юридичної практичної діяльності?
4. Що слід віднести до основних дій юридичної практичної діяльності?
5. Що таке процесуальність юридичної практичної діяльності?
6. Хто здійснює правосуддя в Україні?
7. Що таке професіограма юриста?
8. Які характерні риси професії юриста слід віднести до її специфічних особливостей?
9. Які аспекти включає в себе професіограма?
10. Що таке «професіоналізм»?
11. Назвіть професійно-ділові якості юриста як особистості?
12. Назвіть морально-етичні якості юриста - професіонала як особистості
13. Назвіть інтелектуальні якості юриста - професіонала як особистості.
14. Які емоційно-вольові якості юриста - професіонала як особистості Вам відомі?
15. Хто такий юрист?

Тема 5. Моральне регулювання юридичної діяльності та моральна культура юриста

1. Що означає термін “культура” у теорії права?
2. Назвіть шляхи формування професійної культури юриста?
3. Що охоплює професійна культура юриста?
4. З чим пов'язується професійна деформація юриста?
5. Які форми деформації правової свідомості та правової культури Ви знаєте?
6. Що означає справедливість вироку як його морально-правова характеристика?
7. Що включає в себе психологічна культура юриста?
8. Опишіть складові правової культури особистості?
9. Що таке правовий нігілізм?
10. Як співвідносяться поняття загальної та професійної культури юриста?
11. Чим характеризуються поняття професійної та правової культури?
12. Назвіть компоненти, за допомогою яких характеризується правова культура?
13. Яке визначення моралі ви вважаєте правильним?
14. Як називається сукупність правил поведінки, які сформувалися у суспільстві стихійно, існують у свідомості людей і відображають прийняті у даному суспільстві погляди на добро і зло, честь і совість, обов'язок і справедливість і, таким чином, виступають критеріями у ставленні людей один до одного і до суспільства?
15. Які документи можна вважати офіційними нормативними джерелами юридичної деонтології?

3.4 ОРІЄНТОВАНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Фактори формування професійної свідомості та культури юриста.
2. Характеристика системи навчальних дисциплін, що вивчаються в юридичних вузах.
3. Поняття та зміст навчальної дисципліни “Юридична деонтологія”.
4. Роль юридичної деонтології у формуванні професійної свідомості майбутнього юриста.
5. Функції і роль юридичної деонтології.
6. Естетичні вимоги до зовнішнього вигляду юриста.
7. Міжнародні стандарти професійної діяльності юриста.
8. Місце й соціальне призначення юриста у суспільстві і державі.
9. Юридична деонтологія в системі юридичних і гуманітарних дисциплін.
10. Передумови виникнення юридичної деонтології.
11. Поняття та зміст юридичної практики.
12. Характерні риси юридичної наукової діяльності.
13. Загальна характеристика основних видів юридичних професій.
14. Стандарти незалежності юридичної професії.
15. Становлення деонтологічного знання. Історичні форми кодексів честі.
16. Характерні риси юридичної наукової діяльності.
17. Система методів і функцій юридичної науки.
18. Поняття та зміст юридичної практики.
19. Взаємозв’язок юридичної науки та юридичної практики.
20. Роль юридичної практики в оволодінні теоретичними знаннями.
21. Роль теоретичних юридичних знань у процесі вдосконалення практичної діяльності юристів.
22. Юридичні знання в сфері політичної та економічної діяльності та їх загальна характеристика.
23. Види юридичної професійної діяльності та їх загальна характеристика.
24. Основні види юридичної практичної діяльності.
25. Характеристика системи нормативно-правових актів, що регулюють різні напрямки юридичної діяльності.
26. Функції юридичної науки.
27. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 5 липня 2012 р. // Офіційний вісник України. – 2012. – № 62. – Ст. 2509. Роль інституту адвокатури в ході розв’язання юридичних справ.
28. Поняття та зміст юридичної освіти.
29. Характеристика форм навчання у вищих навчальних закладах та форм організації освітнього процесу та видів навчальних занять.
30. Принципи гуманізму, колективізму, особистої відповідальності за доручену справу та їх роль у здійсненні професійних обов’язків працівниками правоохоронних органів.
31. Закон України “Про прокуратуру” від 14 жовтня 2014 року.
32. Поняття та види юридичних справ.

33. Характеристика нормативно-правових актів, що регламентують професійну діяльність суддів.
34. Розгляд судових справ як напрямок юридичної діяльності. Характеристика правового статусу суддів. Закон України “Про судоустрій і статус суддів” від 7 липня 2010 року.
35. Роль інституту адвокатури в ході розв’язання юридичних справ. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 5 липня 2012 р. // Офіційний вісник України. – 2012. – № 62. – Ст. 2509.
36. Професія слідчого як різновид юридичної професії. Вимоги, що ставляться до професійних якостей працівників слідства.
37. Слідча діяльність
38. Моральна культура правника і працівника міліції: спільне і відмінне
39. Принципи та організаційні форми діяльності адвокатури.
40. Поняття та види юридичних справ.
41. Система юридичної освіти в Україні. Закон України “Про вищу освіту” від 1 липня 2014р.
42. Поняття та зміст юридичної освіти.
43. Слідча діяльність
44. Юридична наукова робота.
45. Юридична практична діяльність дільничного інспектора міліції.
46. Юридична практична діяльність оперуповноваженого.
47. Перелік основних нормативних документів, що містять деонтологічні стандарти працівника міліції.
48. Професіограма юридичних професій.
49. Професія, фах і кваліфікація юриста.
50. Моральні принципи як базові елементи формування загальної культури представника юридичної професії.
51. Співвідношення моральних і правових засобів у регулюванні юридичної діяльності.
52. Етикет працівника правоохоронного органу та значення міжнародних стандартів для його формування.
53. Причини виникнення конфліктних ситуацій під час розв’язання юридичних справ.
54. Юридичні конфлікти: їх сутність та засоби подолання.
55. Юридичний конфлікт та стилі вирішення.
56. Причини професійної деформації.
57. Об’єктивні та суб’єктивні фактори виникнення професійної деформації.
58. Напрями подолання професійної деформації та деформації особистості.
59. Високий рівень професійної підготовки та моральних якостей юриста як засоби попередження конфліктних ситуацій у стосунках між суб’єктами юридичної діяльності.
60. Принципи гуманізму, колективізму, особистої відповідальності за доручену справу та їх роль у здійсненні професійних обов’язків працівниками правоохоронних органів.

61. Основні деонтологічні вимоги, що висуваються до представників юридичних професій.
62. Роль юристів у забезпеченні та захисті прав людини.
63. Загальна характеристика правової культури юриста, її структурні елементи.
64. Характеристика основних рис юридичної професії.
65. Основні тенденції розвитку юридичної освіти в Україні.
66. Види юридичної практичної діяльності.
67. Основні якості юриста-професіонала.
68. Права і обов'язки здобувача вищої юридичної освіти.
69. Характеристика поняття та видів міжнародних стандартів професійної діяльності юристів.
70. Законодавчі та інші нормативно-правові акти, структурні частини яких містять нормативні приписи етичного (деонтологічного) змісту.
71. Міжнародні стандарти професійної діяльності юристів.

3.5 ПЕРЕЛІК НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові акти

1. Конституція України : за станом на 25 лют. 2014 р. / Верховна Рада України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу. : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр/page>.
2. Декларація прав національностей України від 01 листопада 1991 року / Верховна Рада України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу. : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1771-12>.
3. Кодекс законів про працю України : за станом на 26 жовт. 2014 р. / Верховна Рада України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу. : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/322-08>.
4. Кримінальний кодекс України : за станом на 31 жовт. 2014 р. / Верховна Рада України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу. : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення : за станом на 25 лист. 2014 р. / Верховна Рада України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу. : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.
6. Цивільний кодекс України : за станом на 06 лист. 2014 р. / Верховна Рада України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу. : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
7. Закон України Про Кабінет Міністрів України : за станом на 26 жовт. 2014 р. / Верховна Рада України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу. : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/794-18>.
8. Закон України Про Конституційний Суд України : за станом на 19 квіт. 2014 р. / Верховна Рада України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу. : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/422/96-вр>.
9. Закон України Про місцеве самоврядування в Україні : за станом на 26 жовт. 2014 р. / Верховна Рада України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу. : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>.
10. Закон України Про Раду національної безпеки і оборони України : за станом на 05 бер. 1998 р. / Верховна Рада України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу. : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/183/98-вр>.
11. Закон України Про Вищу раду юстиції : за станом на 26 жовт. 2014 р. / Верховна Рада України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу. : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/22/98-вр>.
12. Закон України Про Службу безпеки України : за станом на 26 жовт. 2014 р. / Верховна Рада України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу. : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2229-12>.
13. Закон України Про міліцію : за станом на 26 жовт. 2014 р. / Верховна Рада України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу. : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/565-12>.
14. Закон України Про Державну прикордонну службу України : за станом на 21 червн. 2014 р. / Верховна Рада України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу. : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/661-15>.
15. Закон України Про оперативно-розшукову діяльність : за станом на 26 жовт. 2014 р. / Верховна Рада України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу. : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2135-12>.

16. Закон України Про прокуратуру : за станом на 24 серп. 2014 р. / Верховна Рада України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу. : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1789-12>.

17. Закон України Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини : за станом на 26 жовт. 2014 р. / Верховна Рада України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу. : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/776/97-вр>.

18. Закон України Про місцеве самоврядування в Україні : за станом на 26 жовт. 2014 р. / Верховна Рада України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу. : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>.

19. Закон України Про місцеві державні адміністрації : за станом на 26 жовт. 2014 р. / Верховна Рада України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу. : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/586-14>.

20. Закон України Про центральні органи виконавчої влади : за станом на 19 квіт. 2014 р. / Верховна Рада України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу. : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3166-17>.

21. Закон України Про службу в органах місцевого самоврядування : за станом на 01 квіт. 2014 р. / Верховна Рада України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу. : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2493-14>.

22. Закон України Про судоустрій та статус суддів : за станом на 26 жовт. 2014 р. / Верховна Рада України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу. : <http://zakon4.rada.gov.ua/rada/show/2453-17>.

23. Закон України Про державну службу : за станом на 26 жовт. 2014 р. / Верховна Рада України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу. : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3723-12>.

24. Закон України Про адвокатуру та адвокатську діяльність : за станом на 05 лип. 2012 р. / Верховна Рада України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу. : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>.

25. Положення про Державну митну службу України. Затверджено Указом Президента України від 12 травня 2011 року. [Електронний ресурс]. — Режим доступу. : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/582/2011>.

26. Про безоплатну правову допомогу : Закон України від 2 червня 2011 р. Верховна Рада України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу. : zakon.rada.gov.ua/go/3460-17

27. Про вищу освіту. Закон України від 1 липня 2014 року. Верховна Рада України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу. : zakon.rada.gov.ua/go/1556-18

28. Про державну виконавчу службу: Закон України від 24 березня 1998 р. Верховна Рада України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу. : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/202/98-%D0%B2%D1%80>

29. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 р. Верховна Рада України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу. : zakon.rada.gov.ua/go/2939-17

30. Про засади запобігання і протидії корупції: Закон України від 7 квітня 2011 р. Верховна Рада України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу. : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3206-17>

31. Про Конституційний Суд України: Закон України від 16 жовтня 1996 р. Верховна Рада України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/go/422/96-вр

32. Про міжнародні договори України: Закон України від 29 червня 2004 р. Верховна Рада України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/go/1906-15

33. Про нотаріат: Закон України від 2 вересня 1993 р. Верховна Рада України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/3425-12

34. Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави: Закон України від 19 червня 2003 року. Верховна Рада України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/laws/show/975-15

35. Дисциплінарний статут ОВС. Затверджений Законом України від 22 лютого 2006 року N 3460-IV. Верховна Рада України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/go/3460-15

36. Дисциплінарний статут прокуратури України. Затверджений Постановою Верховної Ради України від 6 листопада 1991 року N 1796-XII. Верховна Рада України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/go/1796-12

18. Правила поведінки та професійної етики осіб рядового та начальницького складу органів внутрішніх справ. Затверджені наказом МВС України №155 від 22.02.2012 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/go/z0628-12

19. Наказ МВС від 26.02.2010 № 45 «Про внесення змін до Положення про практичну підготовку слухачів та курсантів вищих навчальних закладів МВС України, затвердженого наказом МВС від 25.01.2008 № 30».

20. Наказ МВС від 14.06.2010 № 245 «Про внесення змін до Інструкції щодо застосування відомчих заохочувальних відзнак до осіб рядового і начальницького складу, військовослужбовців внутрішніх військ, цивільних працівників системи МВС України, громадян України та іноземних громадян, затвердженої наказом МВС від 05.06.2007 № 180»

21. Наказ МВС від 17.06.2010 № 246 «Про організацію професійної орієнтації населення щодо набуття професій працівників Міністерства внутрішніх справ України».

22. Наказ МВС від 09.08.2010 № 372 «Про затвердження Положення про функціонування «телефонів довіри» в органах і підрозділах внутрішніх справ»

23. Наказ МВС від 01.02.2008 № 45 «Про організацію роботи постійно діючих мобільних груп з профілактики порушень дисципліни і законності та недопущення надзвичайних подій серед особового складу органів внутрішніх справ».

24. Наказ МВС від 16.03.1997 р. № 81 «Про заходи щодо зміцнення дисципліни і законності в органах внутрішніх справ та попередження надзвичайних подій, пов'язаних із загибеллю й травмуванням особового складу».

25. Наказ МВС України від 19.01.2007 № 16 «Про Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України»

Основні джерела

1. Юридична деонтологія: підр./за ред.. В.М.Горшеньова, В.В.Комарова.- Х.: Основа, 1993.
2. Гусарев С.Д. Юридична деонтологія. Основи юридичної діяльності: теоретичний та деонтолог. аспекти: навч.-метод. посіб.-К.: Віра-Р, 1999.
3. Гусарев С.Д. Юридична деонтологія: навч.-метод. посіб.-К.: НАВСУ, 2000.
4. Гусарев С.Д. Юридична деонтологія(основи юрид. діяльності: теорем. і деонтологічні аспекти): наук.-метод. посіб.-К., 2000.
5. Скакун О.Ф. Юридическая деонтология: учебн.-Х.: Эспада, 2002.
6. Гусарев С.Д. Юридична деонтологія.-К., 2003.
7. Осауленко О.І. Юридична деонтологія: навч. посіб.-К.: Істина, 2008.- 224с.
8. Сливка С.С. Юридична деонтологія: підручн.-К.: Атіка, 2010.-296с.
9. Свиридчук Н.П. Юридична деонтологія: навч.-метод. посіб.-К.: Хай-Тек-Прес, 2012.-336с.
10. Правові засади реалізації Болонського процесу в Україні/Нац. Акад. пед. наук України.-К., 2014.-155с

Додаткові джерела

1. Абдурахманов А. А. Введение в юридическую специальность : учеб. пособ. для образовательных учреждений юрид. профиля МВД России / [А. А. Абдурахманов, А. А. Гришин, Ю. Н. Жданов, Е. С. Жигарев, А. П. Коренев]. – [2-е изд., с изм. и доп.]. – М. : Щит-М, 2000. – 143 с.
2. Алексеев А.И., Ястребов В.Б. Профессия - прокурор: введение в юридическую специальность. М, 2006.
3. Алексеев Н. С. Ораторское искусство в суде / Н. С.Алексеев, З. В. Макарова. – Л. : Изд-во ЛГУ, 1989. – 176 с.
4. Алексеев С. С. Введение в юридическую специальность / С. С. Алексеев. – М. : Юрид. Лит., 1976. – 256 с.
5. Ануфрієв М. І. Службова підготовка працівників органів внутрішніх справ : навч.-метод. посібн. / М. І. Ануфрієв. – К. : РВВ, 2003. – 439 с.
6. Анцупов А. Я. Конфликтология : учеб. для вузов / А. Я. Анцупов, А. И. Шипилов. – [3-е изд.]. – СПб. : Питер, 2007. – 496 с.
7. Аракелов Ю., Дзегутанов Б., Олейников В. Профессиональная этика юриста. М., 2006.
8. Бандурка М. Професійна етика працівників ОВС. Харків . 2001. - 220 с.
9. Бандурка О. М., Скакун О. Ф. Юридична деонтологія: Підручник. – Х.: Вид-во НУВС, 2008. – 336 с.
10. Бесчастный В. М. Працівникам ОВС про основи етикету / В. М. Бесчастный, А. А. Абдулін. – Донецьк : ДЮІ ЛДУВС, 2006. – 224 с.
11. Бигун В.С. Юридические фильмы. Учебный киногид о праве и юристах. 1 изд. / Вячеслав Степанович Бигун. — К., 2011. — 316 с.
12. Бігун В. С. Юридична професія та освіта. Досвід США у порівняльній перспективі / В. С. Бігун. – К. : Видавнича організація «Юстиніан», 2006. – 272 с.

13. Біленчук П. Д., Сливка С. С. Правова деонтологія / За ред. акад. П. Д. Біленчука. – К.: Атіка, 1999. – 320 с.
14. Болюбаш Я. Я. Організація навчального процесу у вищих закладах освіти : [навч. посіб.] / Я. Я. Болюбаш. – К. : ВВП “КОМПАС”, 1997. – 64 с.
15. Бондарева М. Особливості організації нотаріату в країнах-учасницях СНД / М. Бондарева // Право України. – 2006. – № 9. – С. 143 – 146.
16. Бризгалов І. В. Юридична деонтологія (стислий курс лекцій) / І. В. Бризгалов – К. : МАУП, 2003. – 47 с.
17. Бризгалов І. В. Юридична деонтологія: Короткий курс лекцій / Міжрегіональна академія управління персоналом. – 2 вид., випр. – К.: МАУП, 2000. – 48 с.
18. Буклеев В.И., Римская И.Н. Этика права: От истоков этики и права к мировоззрению. М., 2008.
19. Ведерніков Ю.А., Кульбач С.О., Кучук А.М. Юридична деонтологія. – Дніпропетровськ, 2011.
20. Герасіна Л., Панов М., Тихий В. Системне конституційно-правове дослідження державно-правових конфліктів // Право України. – 2009. - № 2. – С. 189-192.
21. Гіда Є.О. Становлення поліцейської деонтології як науки // Право і суспільство. – 2010. - № 2. – С. 15-20.
22. Горбаток Н.А. Некоторые особенности в формировании правосознаний работников милиции // Проблемы совершенствования организации й деятельности советской милиции в условиях формирования правового госу-дарства: Сборник научных трудов. — Минск, 2007.
23. Горшенев В. М. Юридическая деонтология : учеб. пособ. / В. М. Горшенев, И. В. Бенедикт. – К., 1988. – 80 с.
24. Гусарев С. Д. Юридична деонтологія (Основи юридичної діяльності) : навч. посіб. / С. Д. Гусарев , О. Д. Тихомиров. – [3-тє вид., перероб. і доп.] – К. : Знання, 2008. – 495 с.
25. Гусарев С. Д. Юридична діяльність: методологічні та теоретичні аспекти / С. Д. Гусарев. – К. : Знання, 2005. – 375 с.
26. Гусарев С. Д., Карпов О. М.. Юридична деонтологія: Навч. посібник / Національна академія внутрішніх справ України. – К., 1998. – 156 с.
27. Гусарев С. Д., Тихомиров О. Д. Юридична деонтологія (основи юридичної діяльності: теоретичні, практичні та деонтологічні аспекти): Науково-метод. та навч. посіб. / В. В. Копейчиков (ред.). – К.: Віра-Р, 1999. – 505 с.
28. Гусарев С. Д., Тихомиров О. Д.. Юридична деонтологія. (Основи юридичної діяльності: теоретичні і деонтологічні аспекти): Наук.-метод. посіб. / Національна академія внутрішніх справ України / В. В. Копейчиков (ред.). – К.: НАВС, 2009.
29. Гусарев С.Д. Юридична професія в контексті правової спадщини Риму // Часопис Київського університету права. – 2006. - № 1. – С. 21-24.
30. Деонтологія державної служби як наука про обов’язок та гідну поведінку державних службовців // Підприємництво, господарство і право. – 2010. - № 6. – С. 119-121.

31. Долженков О.Ф., Янковий М.О. Морально-етичні аспекти допиту // Південноукраїнський правничий часопис. – 2007. - № 1. – С. 144-146.
32. Дроботя В. Этические стандарты работников правоохранительных органов и судов США // Юридический вестник. – 2000. - № 3. – С. 110-112.
33. Жалинский А. Профессиональная деятельность юриста. Введение в специальность: Учеб. пособ. – М.: Изд-во БЕК, 1997. – 330 с.
34. Жалинский А. Э. Профессиональная деятельность юриста: Введение в специальность : [учеб. пособ. для вузов] / А. Э. Жалинский. – М. : БЕК, 1997. – 330 с.
35. Иванов В. М. Юридична конфліктологія : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В. М. Иванов, О. В. Иванова. – К. : МАУП, 2004. – 224.
36. Кацавець Р. Культура думки і слова у професійній діяльності юриста // Право і України. – 2009. - № 2. – С. 144-147.
37. Клімачова А.В. Судова етика: співвідношення етичного і юридичного // Правова держава: історія, сучасність та перспективи формування в Україні. – Запоріжжя, 2010. – С. 65-69.
38. Кобликов А.С. Юридическая этика. М., 1999.
39. Коваль Н. В. Введение в юридическую специальность (деонтологический аспект): Курс лекций. – Донецк: Центр подготовки абитуриентов, 1998. – 192 с.
40. Коваль Н. В. Введение в юридическую специальность (деонтологический аспект) : [курс лекций] / Н. В. Коваль. – Донецк : Центр подготовки абитуриентов, 1998. – 192 с.
41. Козак М.Л. Юридична освіта. — Луцьк, 2008.
42. Конфліктологія : підруч. [для студ. вищ. навч. зал. юрид. спец.] / [Л. М. Герасіна, М. І. Панов, Н. П. Осипова та ін.] ; [за ред. Л. М. Герасіної та М. І. Панова]. – Х. : Право, 2002. – 256 с.
43. Криволапчук В. О. Юридична деонтологія (альбом схем) : навч. посіб. / уклад. Криволапчук В. О., Пасько О. М., Цільмак О. М. – Одеса : ОДУВС, 2009. – 84 с.
44. Кузнецова Н. До питання про підвищення професійної підготовки суддівських кадрів / Н. Кузнецова // Право України. – 2010. – № 5. – С. 25 – 29.
45. Кузьменко О. В. Адміністративна юстиція в Україні : [навч. посіб.] / О. В. Кузьменко. – К. : Атіка, 2007. – 156 с.
46. Кузьмічов В. С. Слідча діяльність: характеристика та напрями удосконалення : монографія / В. С. Кузьмічов, Ю. М. Черноус. – К. : ЗАТ «Ніч лава», 2005. – 447 с.
47. Кукушин В.М. Твоя профессиональная этика. М, 2008.
48. Лозовой В. О. Професійна етика юриста / В. О. Лозовий, О.В. Петришин. – Х. : Право, 2004. – 176 с.
49. Максимов Л.Г., Максимова Л.П. Профессиональная этика юриста. - Минск. 2001.166 с.
50. Міжнародна поліцейська енциклопедія. У 10 т. / Відп. ред. Ю. І. Римаренко, Я. Ю. Кондратьєв, В. Я. Тацій, Ю. С. Шемшученко. – Т. 1. Теоретико-методологічні та концептуальні засади поліцейського права та поліцейської деонтології. – К.: Концерн “Видавничий Дім “Ін Юре”, 2003. – 1232 с.

51. Молдован В. В. Судова риторика: теорія і практика : [навч. посіб.] / В. В. Молдован. – [2-ге вид., перероб. і доповн.]. – К. : Юрінком Інтер, 2010. – 491 с.
52. Молдован А.В., Богдан Л.С. Юридична деонтологія. Навч. посібник. - К.: Алерта, 2014. - 222 с.
53. Невмержицький Є. Морально-етичні проблеми антикорупційної діяльності правоохоронних органів // Вісник прокуратури. – 2008. - № 11. – С. 77-83.
54. Овчаренко И. Н., Скакун О. Ф. Юридическая деонтология: Учебник / Под ред. проф. Скакун О. Ф. – Х.: Основа, 1999. – 304 с.
55. Осауленко О. І. Юридична деонтологія : [навч. посіб.] / О. І. Осауленко – К. : Істина, 2008. – 224 с.
56. Осетинський А. Утвердження авторитету суду у контексті судової реформи / А. Осетинський // Право України. – 2006. – № 4. – С. 3 – 10.
57. Пасько О. М. Компетентнісна модель фахівців органів досудового слідства / О. М. Пасько // Наука і освіта. – 2009. – № 1-2. – С. 107 – 111.
58. Пірен М. І. Деонтологія конфліктів та управління: Навч.-практ. посіб. / Українська академія держ. управління при Президентові України; Інститут психології ім. Г. С. Костюка АПН України – К.: УАДУ, 2001. – 378 с.
59. Поповченко О. І. Захист і реалізація процесуальних прав нотаріуса (процесуальні, криміналістичні та психологічні аспекти) / О. І. Поповченко. – Х., 2007.
60. Права людини і професійні стандарти для юристів в документах міжнародних організацій: Амстердам-Київ.-1996.-341 с.
61. Приватна юридична практика. К., 1994.
62. Примуш М. В. Конфліктологія : [навч. посіб.] / М. В. Примуш. – К. : ВД «Професіонал», 2008. – 282 с.
63. Професійна етика публічної служби та запобігання конфлікту інтересів : [навч. посіб.] / ГУДС України. Порогова програма корпорації "Виклики тисячоліття" (МВС) щодо зниження рівня корупції в Україні. – К., 2010. – 67 с.
64. Професійна етика та культура поведінки працівника органів внутрішніх справ України : метод. посіб. [для працівників ОВС] / [В. Л. Ортинський, В. С. Бліхар, М. П. Гетьманчук та ін.]. – Львів, 2009. – 127 с.
65. Профессиональная этика работников правоохранительных органов. Учебное пособие. М., 1998.
66. Профессиональная этика сотрудников правоохранительных органов : учеб. пособ. [Ю. С. Блинов, А. А. Гришин, С. В. Гуцин, Г. В. Дубов и др.] ; [под ред. Г. В. Дубова, А. В. Опалева]. – М. : Щит-М, 1997. – 327 с.
67. Психологічна деонтологія: етичні кодекси : [хрестоматія] / укл. В. О. Климчук. – К. : МАУП, 2005. – 86 с.
68. Психологія слідчої діяльності : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. зал.] / [В. Г. Андросюк, О. М. Корнєв, О. І. Кудерміна та ін.] ; [за заг. ред. Л. І. Казміренко]. – К. : Правова єдність, 2009. – 200 с.
69. Пылев С.С. Моральные проблемы профессиональной деятельности // Вестник Московского университета МВД России. – 2007. - № 2. – С. 134-137.

70. Реформування судових і правоохоронних органів України: проблеми та перспективи : матеріали наук.-практ. конф. 14 травня 2010 р. / ред. колегія : В. В. Сташис (голов. ред.), В. І. Борисов (заст. голов. ред.) та ін. – Х. : Одісей, 2010. – 456 с.

71. Романова А.С. Принципи та функції естетичної культури юриста // Митна справа. – 2007. - № 1. – С. 83-87.

72. Сакович А.В. Профессиональная этика сотрудников ОВД. Деонтологическая подготовка кадров полиции за рубежом // Вестник Академии МВД Республики Беларусь. – 2003. - № 2. – С. 84-91.

73. Свиридчук Н.П. Філософсько-правові засади конфліктів у сфері професійної діяльності юриста: монографія/НАВС.-К.,2012.-203с.

74. Свиридчук Н.П. Юридична деонтологія: навч.-метод. посіб.-К.:Хай-Тек-Прес,2012.-336с.

75. Сербин Р. Становлення фахової правової культури працівників міліції // Підприємництво, господарство і право. – 2009. - № 1. – С. 64-67.

76. Сидоренко М. Чому і як необхідно підвищувати професійність підготовки юристів // Юридична Україна. – 2009. - № 2. – С. 12-14.

77. Додонов В. Н. Прокуратуры стран мира. Справочник / В. Н. Додонов [под общ. науч. ред. С. П. Щербы]. – М. : Изд-ство «Юрлитинформ», 2006. – 317 с.

78. Скакун О. Ф. Юридична деонтологія : [підруч. для ВНЗ] / О. Ф. Скакун. – Х. : Еспада, 2008. – 390 с.

79. Сливка С. С. Юридична деонтологія. Правнична етика. Професійна культура : [підруч.] / С. С. Сливка. – [вид. 3-тє, перероб. і доп.]. – К. : Атіка, 2006. – 296 с.

80. Соціально-філософські інтерпретації феномена зла як методологічне підґрунтя дослідження зловживання правом // Юридична Україна. – 2009. - № 3. – С. 8-13.

81. Судові та правоохоронні органи України : навч. посіб. [В. В. Пашутін, Б. В. Бабін та ін.] ; [за ред. В. М. Бесчастного]. – К. : Знання, 2007. – 286 с.

82. Сучасні системи вищої освіти: порівняння для України / заг. ред. В. Зубка. – К. : Видавничий дім «КМ. Academia», 1997. – 290 с.

83. Темченко В.І. Формування професійної правосвідомості працівників міліції: Автореферат дисертації на здобуття вченого ступеня кандидата юридичних наук /12.00.01. - К.,1993. – 22 с.

84. Тимчук Т.О. Правова культура: поняття, сучасний стан та перспективи розвитку в Україні // Часопис Київського університету права. – 2009. - № 2. – С. 56-59.

85. Федькович Ю. Основні напрями діяльності органів юстиції у сфері правосуддя / Ю. Федькович // Право України. – 2006. – № 9. – С. 86 – 89.

86. Хелланд А., Вендіш М. Юридична освіта в Німеччині // Право України. – 2009. - № 1. – С. 22-28.

87. Хрестоматия по юридической деонтологии. Сборник нормативных актов (международных, отечественных, зарубежных) об основных стандартах профессиональной деятельности юристов (с общими комментариями к разделам): Для юридических вузов и факультетов / Сост. и общ. ред. д-р юрид.

наук, проф., чл.-кор. АПрН України, засл. юрист України О.Ф. Скакун. – Харків: Еспада, 2002. – 448 с.

88. Цалиев А. Правозащитная функция органов конституционной юстиции и прокуратуры//Законность.-2010.- №7.-С.12-15.

89. Цільмак О. М. Складові структури компетентностей / О. М. Цільмак // Наука і освіта. – 2009. – № 1 – 2. – С. 128 – 134.

90. Чуфаровский Ю. В. Психология оперативно-розыскной и следственной деятельности : учеб. пособ. / Ю. В. Чуфаровский. – М. : Проспект, 2003. – 208 с.

91. Шевченко Л. Місце та роль юридичної професії у романо-германських правових системах // Юридичний вісник України. – 2009. - № 36. – С. 14.

92. Шкарупа В. К. Адвокатура України : [навч. посіб.] / В. К. Шкарупа, О. В. Філонов, А. М. Титов, Ю.Я. Кінаш. – [2-ге вид., виправл.]. – К. : Знання, 2008. – 398 с.

93. Шкарупа В. К. Професійна діяльність юриста : [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / Шкарупа В. К., Цимбалюк А. В., Шолкова Т. Б. – Ірпінь: Національний ун-т ДПС України, 2009. – 172 с.

94. Шмоткін О. В. Юридична деонтологія / О. В. Шмоткін. – К. : НТУ, 1995. – 60 с.

95. Щербина В. І. Дисциплінарна відповідальність державних службовців органів внутрішніх справ / В. І. Щербина. – Х. : Основа, 1993. – 224 с.

96. Юридична деонтологія : [підруч. Видання друге/ Ткаченко В.Д. Погребняк С.П., Лукьянов Д.В. та ін./ За заг. ред. В.Д.Ткаченка]. – Х. : Одиссей, 2008. – 256 с.

97. Юридична деонтологія [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [А. Є. Шевченко та ін.]. - Донецьк : Юго-Восток, 2013. - 338 с.

98. Юридична деонтологія: Навчальний посібник/ І.Г.Богатирьо, П.В.Макушев, В.М.Торяник. - Х.: Харків юридичний, 2009. - 212 с.

99. Юридична деонтологія: підручник/ С.П. Погребняк, О.О.Уварова, Г.О.Христова та ін.; за заг. ред. О.В. Петришина. - Х.: Право, 2014. - 248 с.

100. Юридична психологія. Альбом схем з коментарями : навч. посіб. [Д. О. Александров, В. Г. Андросюк, Л. І. Казміренко та ін.] ; [за заг. ред. Л. І. Казміренко, Є. М. Моїсеєва]. – [вид. 3-є, доопр. та доп.] – К. : КНТ, 2008. – 152 с.

5. Інформаційні ресурси:

1. Аболіна Т. Г., Нападиста В. Г., Рихліцька О. Д та ін., за заг. ред. Панченко В. І. Прикладна етика. - Навчальний посібник. - К.: «Центр учбової літератури», 2012. - 392 с. Режим доступу: http://www.big-library.com.ua/book/45_Prikladna_etika.

2. Електронна бібліотека: <http://www.info-library.com.ua/>

3. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/>

4. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua/>

5. Офіційний вісник України <http://ovu.com.ua/>

6. Підручники та посібники з юридичної деонтології: http://the-law.at.ua/load/juridichna_literatura/juridichna_deontologija/16.
7. Сайт Асоціації українських моніторів дотримання прав людини в діяльності правоохоронних органів // <http://umdppl.info/index.php?d=1324717065>.
8. Сайт Міністерства внутрішніх справ <http://mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/index>.
9. Юридическая деонтология, статьи по юридической деонтологии // <http://yurist-online.com/uslugi/yuristam/literatura/deont/>
10. Юридична газета <http://www.yur-gazeta.com/>
11. Юридичний журнал <http://justinian.com.ua/>
12. <http://zakon1.rada.gov.ua> – Законодавство України
13. <http://www.president.gov.ua> – офіційне інтернет-представництво Президента України
14. <http://www.kmu.gov.ua> – Урядовий портал (Кабінет Міністрів України)
15. <http://mvs.gov.ua> – Міністерство внутрішніх справ України
16. <http://www.minjust.gov.ua> – Міністерство юстиції України
17. <http://www.nbuv.gov.ua> – Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського
18. <http://www.rada.kiev.ua> – Верховна Рада України
19. <http://www.univ.kiev.ua> – бібліотека Київського національного університету ім. Тараса Шевченка
20. <http://www.library.ukma.kiev.ua> – наукова бібліотека Національного університету «Києво-Могилянська академія»
21. <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/index.htm> – Форум права (електронне наукове фахове видання)
22. <http://www.rsl.ru> – Российская государственная библиотека
23. <http://www.nlr.ru> – Российская национальная библиотека
24. <http://law.edu.ru> – Юридическая Россия (образовательный правовой портал)
25. <http://ru.wikipedia.org> – Википедия (свободная энциклопедия)

4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ

(знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей) курсантів, слухачів, студентів

1. Загальна характеристика оцінювання компетентності курсантів (слухачів, студентів) за Європейською кредитною трансферно-накопичувальною системою

У 1999 році в м. Болонья підписано декларацію про створення єдиного європейського освітнього простору, яка дала старт відомому нині Болонському процесу. За 10 років його існування кількість країн, які приєдналися до нього, зросла з 29 до 47. З 2005 року приєдналася й Україна.

Згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України від 16.09.2009 № 943 у вищих навчальних закладах України запроваджується Європейська кредитно-трансферна система та її ключові документи (Інформаційний пакет/каталог курсів, «Аплікаційна форма студента», «Угода про навчання», «Угода про практичну підготовку та зобов'язання про якість», «Академічна довідка» та «Додаток до диплома»).

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система (з англ. European Credit Transfer System - ECTS) – система трансферу і накопичення кредитів, що використовується в Європейському просторі вищої освіти з метою надання, визнання, підтвердження кваліфікацій та освітніх компонентів і сприяє академічній мобільності здобувачів вищої освіти. Система ґрунтується на визначенні навчального навантаження здобувача вищої освіти, необхідного для досягнення визначених результатів навчання, та обліковується у кредитах ЄКТС.

Система ECTS заснована на оцінюванні всіх видів навчальної діяльності здобувача вищої освіти (таких як лекції, семінари, проекти, практична робота, самостійне навчання і екзамени), необхідних для досягнення очікуваних результатів навчання.

2. Нормативне підґрунтя встановлення рейтингу компетентності курсантів (слухачів, студентів)

Нормативним підґрунтям встановлення рейтингу компетентності є Закон України «Про вищу освіту». Відповідно до статті 50 Закону України «Про вищу освіту» формами організації освітнього процесу є:

1) навчальні заняття; 2) самостійна робота; 3) практична підготовка; 4) контрольні заходи. Вищий навчальний заклад на підставі освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми за кожною спеціальністю розробляє навчальний план, який визначає перелік та обсяг навчальних дисциплін у кредитах ЄКТС, послідовність вивчення дисциплін, форми проведення навчальних занять та їх обсяг, графік навчального процесу, форми поточного і підсумкового контролю. Для конкретизації планування навчального процесу на кожен навчальний рік складається робочий навчальний план, що затверджується керівником вищого навчального закладу (п.4 статті 10 ЗУ «Про вищу освіту»).

За рекомендацією МОН України розподіл балів з яких формується рейтинг компетентності студента відбувається між поточним контролем (60 балів) та підсумковим контролем (40 балів).

3. Рейтинг компетентності курсантів (слухачів, студентів) з навчальної дисципліни

Рейтинг компетентності курсанта (слухача, студента) з навчальної дисципліни, що забезпечуються кафедрою включає *рейтинг компетентності з навчальної роботи* (аудиторна робота та самостійна робота) та *рейтинг компетентності з підсумкового контролю* (контрольні заходи). Що відповідає пропорції за 100-бальною шкалою: максимальний рейтинг з навчальної роботи – 60 балів (мінімальний 30 балів), максимальний рейтинг з підсумкового контролю – 40 балів. Якщо курсант (слухач, студент) не зміг отримати мінімальної кількості балів з навчальної роботи (30 балів) або його загальний рейтинг компетентності складає менше 60 балів він вважається таким, що має академічну заборгованість.

Якщо курсант (слухач, студент) виявляє бажання займатися науковою роботою то йому додатково до підсумкового рейтингу компетентності з дисципліни можуть бути зараховані *бали наукової роботи*. У разі зарахування додаткових балів за результатами наукової роботи загальний рейтинг компетентності курсанта (слухача, студента) з навчальної дисципліни не може перевищувати 100 балів¹.

3.1 Рейтинг з навчальної роботи курсанта (слухача, студента)

Відповідно до структури навчального плану навчальна робота складається з *аудиторної роботи* (лекційні, лабораторні, практичні, семінарські заняття) та *самостійної роботи*.

Оцінювання компетентності з навчальної роботи курсанта (слухача, студента) з дисциплін, що забезпечуються кафедрою здійснюється шляхом встановлення відповідного рівня знань за кожне навчальне заняття та виставлення балів від 0 до 5. Важливо пам'ятати, що бали це не число, що отримуються в результаті вимірювань і обчислень, а приписане оціночне судження. Виставляючи бали, науково-педагогічний працівник має їх обґрунтувати, керуючись логікою та існуючими критеріями (табл. 1).

¹ Тобто даний рейтинг є додатковим і у разі перевищення 100 бальної шкали зменшується на ту кількість балів які її перевищують. Наприклад, *рейтинг компетентності з навчальної роботи* (аудиторна робота та самостійна робота) – 55 балів, *рейтинг компетентності з підсумкового контролю* (контрольні заходи) – 35 балів, *рейтингові бали за наукову роботу* – 20 балів, сума $55+35+20=110$, *загальний рейтинг компетентності курсанта (слухача, студента)* 100 балів.

**Характеристика оцінювання рівня
компетентності курсанта (слухача, студента)**

Б али	Критерій оцінювання компетентності
0	Незадовільний рівень компетентності. У курсанта (слухача, студента) відсутні знання навчального матеріалу або він відмовляється від відповіді.
1 ²	Мінімальний рівень компетентності. Курсант (слухач, студент) має <i>фрагментарні знання</i> , що базуються на попередньому досвіді. Не здатен формулювати визначення понять, класифікаційні критерії та тлумачити їхній зміст. Не може використовувати знання при вирішенні практичних завдань.
2 ³	Задовільний рівень компетентності. Курсант (слухач, студент) має <i>безсистемні знання</i> , допускає формально-логічні помилки при формулюванні понять, класифікаційних критеріїв та їхньому тлумаченні. Хаотично і невпевнено викладає матеріал, не здатен відділяти головне від другорядного, не може використовувати знання при вирішенні практичних завдань.
3	Достатній рівень компетентності. Курсант (слухач, студент) має <i>базові знання</i> з навчальної дисципліни. Формулює юридичні поняття, класифікаційні критерії, але допускає інтерпретаційні помилки. Може виокремити ознаки явища та їх охарактеризувати (риси, властивості, аспекти). Відповідь надається за одним джерелом навчальної літератури. При відтворенні знань застосовує репродуктивний тип мислення, відсутнє системне викладення навчального матеріалу. Не вміє доказово обґрунтовувати свої судження, допускає неточності при використанні знань для вирішення практичних завдань.
4	Добрий рівень компетентності. Курсант (слухач, студент) має <i>грунтовні знання</i> навчального матеріалу, але під час відповіді допускає незначні помилки. Володіє категоріально-понятійним апаратом та здатен використовувати знання для вирішення практичних завдань. Може охарактеризувати склад (зміст) явища (або внутрішню побудову явища) та його елементів. Може обґрунтувати призначення явища, яке конкретизується у його функціях (напрямах впливу на інші явища). Може навести подібність та відмінність з іншими спорідненими та протилежними явищами. Відповідь надається за декількома джерелами навчальної літератури, з посиланням на нормативно-правові акти та наведенням прикладів. При відтворенні знань застосовує продуктивний тип мислення.
5	Відмінний рівень компетентності. Курсант (слухач, студент) має <i>системні знання</i> глибоко і повно засвоїв увесь навчальний матеріал, в якому легко орієнтується, володіє категоріально-понятійним апаратом, вміє пов'язувати теорію з практикою, вирішувати практичні завдання, висловлювати і обґрунтовувати свої судження. Може навести особливості інтерпретації правових явищ в різних теоріях, загальне та відмінне в різних позиціях вчених, як в національному так і в міжнародному та європейському праві (в межах часу, предмету, простору). Здатен обґрунтувати перспективи розвитку правових явищ в Україні. Відповідь надається на основі знань

² Курсанту (слухачу, студенту) слід пам'ятати, що отримання зазначеного балу негативно впливає на загальний рейтинг компетентності і може привести до академічної заборгованості.

³ Курсанту (слухачу, студенту) слід пам'ятати, що отримання зазначеного балу негативно впливає на загальний рейтинг компетентності і може привести до академічної заборгованості.

державних програм, концепцій, проектів нормативно-правових актів, а також наукових досліджень вітчизняних та закордонних вчених. Даний рівень компетентності передбачає грамотний, логічний виклад відповіді (як в усній, так і в письмовій формі), якісне зовнішнє оформлення. При відтворенні знань застосовує евристичний тип мислення.
--

Рейтинг компетентності з навчальної роботи курсанта (слухача, студента) визначається шляхом встановлення середньоарифметичного балу курсанта (слухача, студента) отриманого на семінарських та практичних заняттях з урахуванням роботи на лекційних заняттях та самостійної роботи протягом опанування навчальної дисципліни помноженого на коефіцієнт K_1 ($K_1=60:5=12$) з округленням результату до цілого числа.

Середньоарифметичний бал курсанта (слухача, студента) визначається шляхом додавання усіх балів отриманих на семінарських та практичних заняттях з урахуванням роботи на лекційних заняттях та самостійної роботи протягом опанування навчальної дисципліни поділених на кількість відповідей курсанта (слухача, студента) з округленням результату до десятих (наприклад 3,8 або 4,5)⁴. **При визначенні середньоарифметичного балу курсанта (слухача, студента) необхідною умовою його зарахування є те, що відповідні бали мають бути отриманні курсантом (слухачем, студентом) не менше як на 50% занять з навчальної роботи. У разі не виконання зазначеної умови або коли середньоарифметичний бал курсанта менший 2,5 курсант (слухач, студент) вважається таким, що має академічну заборгованість і не допускається до підсумкового контролю.**⁵

3.2 Рейтинг з підсумкового контролю курсантів (слухачів, студентів)

Відповідно до навчального плану підсумковий контроль з навчальних дисциплін, що забезпечуються кафедрою передбачений у формі екзамену або заліку.

Залік або екзамен із перевірки компетентності з навчальних дисциплін, що забезпечуються кафедрою складається письмово або усно за білетами підсумкового контролю які пропонуються курсанту (слухачу, студенту). Максимальна кількість балів з підсумкового контролю курсантів (слухачів, студентів) становить 40 балів. Форму білету підсумкового контролю наведено в Додатку 1. Кількість білетів підсумкового контролю має перевищувати кількість курсантів (слухачів, студентів) у навчальній групі не менше ніж на 5 одиниць. Білети підсумкового контролю мають складатися з теоретичних і практичних питань. Білети підсумкового контролю мають відповідати таким вимогам:

- кожне питання бажано розпочинати словами: обґрунтувати..., проаналізувати..., дати оцінку..., довести... тощо, щоб забезпечити перевірку вміння курсантів (слухачів, студентів) використовувати набуті знання для вирішення практично спрямованих завдань;
- складність білетів має бути приблизно однаковою і дозволяти курсанту (слухачу, студенту) за час, відведений для відповіді, глибоко та повно розкрити зміст усіх питань;

⁴ Наприклад, з дисципліни навчальним планом передбачено 5 семінарських та практичних занять. Для того щоб не мати академічної заборгованості курсант (слухач, студент) має відповідати більше ніж на 50% занять тобто на 3 парах. Отже, виконуючи зазначену вимогу він працював на першому занятті і отримав 3 бали, на другому занятті він не підготувався і отримав 0 балів (які в подальшому пересклав на 4), на третьому занятті курсант був у добовому наряді отримав 0 яку в подальшому пересклав на 3 бали, на останньому – 4 бали.

Середньоарифметичний бал складає загальна сума балів поділена на кількість оцінок $(3+0+4+3+4) \div 5 = 2,8$.

Відповідно рейтинг компетентності з навчальної роботи курсанта (слухача, студента) буде $2,8 \times 12 = 33,6 \approx 34$.

⁵ З метою спрощення обрахунку рейтингу компетентності з навчальної роботи курсанта (слухача, студента) пропонується провести експеримент з електронним журналом в якому обрахунок повинен проводитись автоматично. Тобто науково-педагогічні працівники лише вносять бали до журналу, а рейтинг компетентності з навчальної роботи курсанта (слухача, студента) обраховується автоматично за визначеною формулою.

– при формулюванні завдань (питань) необхідно використовувати поняття, терміни, назви, позначення тощо відповідно до програми навчальної дисципліни.

Кількість питань в білеті підсумкового контролю з навчальних дисциплін визначається кафедрою з урахуванням специфіки дисципліни⁶.

Оцінювання компетентності курсанта (слухача, студента) під час підсумкового контролю здійснюється шляхом встановлення відповідного рівня знань за кожне питання. Виставляючи рівень компетентності, науково-педагогічний працівник має його обґрунтувати, керуючись логікою та існуючими критеріями (табл. 1).

Рейтинг компетентності з підсумкового контролю курсанта (слухача, студента) визначається шляхом встановлення середньоарифметичного балу курсанта (слухача, студента) отриманого за кожне питання білету підсумкового контролю помножене на коефіцієнт K_2 ($K_2=40:5=8$) з округленням результату до цілого числа.

Середньоарифметичний бал курсанта (слухача, студента) з підсумкового контролю визначається шляхом додавання усіх балів отриманих за кожне питання білету підсумкового контролю поділених на кількість питань білету з округленням результату до десятих (наприклад 3,8 або 4,5)⁷.

3.3 Рейтинг наукової роботи курсанта (слухача, студента)

За результатами семестрової наукової роботи курсанта (слухача, студента) його рейтинг компетентності з дисципліни може бути підвищений з урахуванням рівнів результативності такої роботи.

Рейтингові бали за наукову роботу курсантів (слухачів, студентів) нараховуються з урахуванням рівнів результативності цієї роботи. Відповідні значення рівнів та додаткові бали визначаються згідно з таблицею (табл. 2).

Таблиця 2

Характеристика оцінювання рівня творчих досягнень курсанта (слухача, студента)

Результати творчої роботи курсанта (слухача, студента)	Рівень результативності та додаткові бали
Стаття у факультетському (інститутському) збірнику, призове місце на конкурсі наукових робіт курсантів (слухачів, студентів) факультету (інституту), приз за експонат на виставці курсантських (студентських) робіт, доповідь на факультетській (інститутській) науковій конференції та ін.	I рівень, факультетський (інститутський) – 5 балів
Ті ж досягнення на заходах академічного рівня, прийняття до розгляду заявки на патент та ін.	II рівень, академічний – 10 балів

⁶ Наприклад, два теоретичних питання, одне практичне, одне питання з переліку питань що виноситься на самостійну роботу.

⁷ Наприклад, курсант (слухач, студент) відповідаючи на білет підсумкового контролю за перше питання отримав 3 бали, за друге 4 бали, за третє 5 балів, за четверте 2 бали. Відповідно його загальний рейтинг з підсумкового контролю за результатами складання екзамену буде $((3+4+5+2) \div 4) \times 8 = 28$. Або інший приклад, курсант (слухач, студент) відповідаючи на білет підсумкового контролю за перше питання отримав 3 бали, за друге 4 бали, за третє 5 балів. Відповідно його загальний рейтинг з підсумкового контролю за результатами складання екзамену буде $((3+4+5) \div 3) \times 8 = 32$. Або ще приклад, курсант (слухач, студент) відповідаючи на білет підсумкового контролю за перше питання отримав 4 бали, за друге 5 балів. Відповідно його загальний рейтинг з підсумкового контролю за результатами складання екзамену буде $((4+5) \div 2) \times 8 = 36$.

Результати творчої роботи курсанта (слухача, студента)	Рівень результативності та додаткові бали
Ті ж досягнення на заходах міжвузівського рівня чи МОН, МВС декілька досягнень II рівня, участь у республіканських виставках, національних олімпіадах, отримання державного патенту, заявка на закордонне патентування.	III рівень, міністерський, міжвузівський – 15 балів
Статті в міжнародних збірниках та журналах, доповіді на міжнародних конференціях і семінарах, участь у міжнародних олімпіадах, конкурсах та виставках, отримання закордонного патенту.	IV рівень, міжнародний – 20 балів

4. Фіксація результатів компетентності курсанта (слухача, студента)

Для занесення результатів компетентності курсанта (слухача, студента) у відомість обліку успішності, залікову книжку курсанта (слухача, студента) використовується таблиця співвідношення між рейтингом курсанта (слухача, студента) та ECTS оцінками (табл. 3).

Таблиця 3

Співвідношення між рейтингом курсанта (слухача, студента) та ECTS оцінками

Оцінка ECTS	Визначення оцінки ECTS	Рейтинг курсанта (слухача, студента), бали
A	ВІДМІННО – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	90 - 100
B	ДУЖЕ ДОБРЕ – вище середнього рівня з кількома помилками	85 - 89
C	ДОБРЕ – у загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок	75– 84
D	ЗАДОВІЛЬНО – непогано, але зі значною кількістю недоліків	66 - 74
E	ДОСТАТНЬО – виконання задовольняє мінімальні критерії	60 – 65
FX	НЕЗАДОВІЛЬНО – потрібно працювати перед тим, як отримати позитивну оцінку	35 - 59
F	НЕЗАДОВІЛЬНО – необхідна серйозна подальша робота	0 - 34

Додаток 1. Зразок форми білета підсумкового контролю

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Кафедра теорії держави та права

Навчальна дисципліна _____

БІЛЕТ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ № 1

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.

Затверджено на засіданні кафедри теорії держави та права
протокол № __ від __ серпня 20__ року

Начальник кафедри _____